

İğdır Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi
e-ISSN: 2147-6152
Yıl 10, Sayı 27, Temmuz 2021

Makale Adı /Article Name

Yeni Medya İletişim Süreçleri
Bağlamında İnsan Hakları

Human Rights in The Context of New
Media Communication Processes

Yazarlar/Authors

Tuba IŞIK

Dr. Öğr. Üyesi, İbrahim Çeçen Üni., İktisadi ve İdari Bilimler Fak., Halkla İlişkiler ve
Reklamcılık Bölümü, tubaisik34@hotmail.com ORCID: 0000-0002-7552-076X

Asiye ATA

Atatürk Üniversitesi, Açık Öğretim Fakültesi, Halkla İlişkiler ve Tanıtım Bölümü
asiye.ata@atauni.edu.tr ORCID: 0000-0001-7862-7872

Yayın Bilgisi/Article Information

Yayın Türü: Araştırma Makalesi

Gönderim Tarihi: 24.06.2021

Kabul Tarihi: 27.07.2021

Yayın Tarihi: 31.07.2021

Sayfa Aralığı: 220-250

Kaynak Gösterme/Citation

Işık, Tuba; Ata, Asiye (2021). "Yeni Medya İletişim Süreçleri Bağlamında İnsan
Hakları", *İğdır Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, S. 27, s. 220-250.

(Bu makale, yazar beyanına göre, TR DİZİN tarafından öngörülen "ETİK KURUL
ONAYI" gerektirmemektedir.)

ÖZ

İnsan hakları, ilk toplumlardan itibaren var olmasına rağmen özellikle küreselleşen dünyada değişen ekonomik, siyasi ve teknolojik gelişmelerle birlikte günümüzde daha çok gündeme gelmeye başlamıştır. İnsan haklarının gelişimi ve yayılmasında şüphesiz medyanın da önemli görevleri bulunmaktadır. Bilgi iletişim teknolojileriyle birlikte internetin hayata daha çok girmesi, yeni iletişim teknolojilerini oluşturmaya başlamış, böylelikle okuyucu ve izleyicilerin aktif olarak katılabildiği bu yeni ortamların bir nevi demokratik bir ortam oluşturduğu söylenebilmektedir. Bu çalışmanın amacı yeni iletişim teknolojileriyle birlikte gelişen insan haklarını bu bağlamda incelemektir. Bu teknolojilerden haberi hız, erişilebilirlik, hipermetin, fotoğraf ve video galerileri gibi sınırsız olanaklarla sunan internet gazeteciliği önem taşımaktadır. Çalışmada bu gazetelerde yapılan kadın ve çocuk haberlerinde etik kurallara uyulmadığı zamanlar insan hakkına girilebildiği ifade edilmiş ve sonrasında sosyal medya ve insan hakları içinde iletişim hakkı, ifade özgürlüğü, kişisel veri hakkı ve unutulma hakkının ne olduğunu üzerinde durulmuştur. Sonuç olarak yeni medya iletişim araçlarında kullanılan bu hakların insan hayatındaki yeri ve öneminin de yadsınamaz bir gerçek olduğu ortaya konmuştur.

Anahtar kelimeler: İnsan Hakları, Dijital Medya, İfade Özgürlüğü, Kişisel Veri Hakkı, Unutulma Hakkı, Sosyal Medya ve İnsan Hakları.

ABSTRACT

Although human rights have existed since the first societies, they have started to come to the fore more today, especially with the changing economic, political and technological developments in the globalizing world. Undoubtedly, the media plays an important role in the development and dissemination of human rights. With the introduction of the internet into life with information and communication technologies, new communication technologies have begun to form, so it can be said that these new environments, in which readers and viewers can actively participate, create a kind of democratic environment. The aim of this study is to examine human rights that have developed with new communication technologies in this context. Internet journalism, which presents news from these technologies with unlimited possibilities such as speed, accessibility, hypertext, photo and video galleries, is important. In the study, it was stated that human rights can be entered when ethical rules are not followed in the news of women and children in these newspapers, and then it is emphasized what the right to communication, freedom of expression, the right to personal data and the right to be forgotten are in social media and human rights. As a result, it has been revealed that the place and importance of these rights used in new media communication tools in human life is an undeniable fact.

Keywords: Human Rights, Digital Media, Freedom of Expression, Personal Data Right, The Right To Be Forgotten, Social Media And Human Rights

Giriş

Kuçuradi (2011), serbest pazarın küreselleşmesi ile birlikte; gelişmiş ve gelişmekte olan ülkelerde görülen kalkınma politikaları ile ortaya çıkan “küresel problemlere dikkat çeker. Küreselleşme; ekonomik ve siyasal olgularla birlikte bu ekonomik, siyasal, sosyal ilişkilerin ülkeler arasında yaygınlaşması olarak görülmekte, tüketim ve finans piyasaları hukuk, siyasal sistem, kültürel ilişkiler, eğitim, çevre bilinci, sağlık gibi alanlarla birlikte demokrasi ve insan haklarını da kapsamaktadır (İrge, 2001, s. 65-83). Küreselleşme bir realite olarak görülmekte iken, insan hakları da bir idealizmeyi temsil etmektedir. Küreselleşme insanı çoğu kere metalaştırmış ve bazen bir makineye benzetmiştir. Bununla birlikte insan da, doğal olarak bu küreselleşme sürecine kendi olarak girememiş ve çoğu zaman da tek tipleştirilerek bu sürece ancak

bu şekilde katılabilmektedir. Bu nedenle küreselleşmenin insan anlayışının, insan haklarının insan anlayışıyla çeliştiğini söylemek mümkün olabilmektedir (Durul, 2008, s. 113).

İnsan hakları, ekonomi ve siyasetle birlikte teknolojik gelişmelerden de etkilenmektedir. Cees Hamelink (2003, s. 151), toplumların etkileşimleriyle ilgili olarak teknolojik gelişmeye bağlı olarak insan hakları koşulları (hükümleri) hakkında aşağıdaki sıralamayı yapmıştır:

- Teknoloji: İnsan haklarına erişim için teknolojinin kullanımı, insanlar arasında teknolojinin eşit paylaşımı, insanları zararlı etkilerine karşı koruma, kamu politikası oluşturmaya katkı, dezavantajlı grupların ihtiyaçlarına dikkat etmek.
- Kültür: Kültürel değişimle birlikte medyanın kendi geleceğini saptamak (özerklik), yaratıcı çalışmalar ve medya içeriklerinin çeşitliliği, kültürel yaşama katılım, kültürel uygulamaların tanınması, bilimsel gelişmelerin yararlarını paylaşmak, kültürel mirasın korunması ve kültür politikalarına katılım.
- Politik: İfade özgürlüğü, düşünce özgürlüğü, nefret ve ayrımcılığa karşı koruma, gizliliğin korunması, savaş esirlerinin korunması, masumiyet karinesi, kamusal yarar için bilgi verme, kalıplaşmış içeriklerin kaldırılması
- Ekonomik: Ekonomik kalkınmanın kendi kaderini tayin etmesi, gelişme hakkı, fikri mülkiyetin korunması, kurumsal sorumluluk, gizlilik ve güvenlik, kurumsal mülkiyet.

Cees Hamelink'e göre (2003, s. 139), iletişim teorisyenleri ve uygulayıcıları tarafından en ciddi olarak ele alınması ve tartışılması gereken konulardan biri insan hakları ve medyanın bundaki sorumluluğudur. İnsan haklarının olmadığı yerde ifade özgürlüğü ve özgür medyadan söz edilemeyeceği gibi, özgür medyanın olmadığı yerde insan haklarının korunması ve insan hakları kültürünün geliştirilmesinden de söz edilemez. (Arcan, 2010, s. 101).

İnsan hakları, sırf insan olmak itibarıyla doğuştan sahip olunan hak ve özgürlükler olarak tarif edilebilir. Geçmişten günümüze kadar insan haklarına yönelik birçok çalışmanın yapıldığı görülmektedir. Modern anlamda ilk insan

hakları düşünürü ve savunucusu olan Thomas Paine 1792 yılında Londra’da “İnsan Hakları” (The Rights of Man) adlı kitabı yazmasından dolayı fitneci olarak yargılanmıştır. Gazeteci Paine’nin yargılanma sebebi İnsan Hakları kitabı ve insan hakları talebi olmuştur (Arcan, 2010, s. 9). Sonraki süreçte günümüze kadar insan haklarının gelişmesini sağlayan birçok beyanname yayınlanmış, etik ilkeler belirlenmiş ve buna yönelik birçok konferans yapılmıştır. Dünya genelinde Birleşmiş Milletler Genel Kurulu tarafından 10 Aralık 1948 tarihinde ilan edilen İnsan Hakları Evrensel Beyanname’si de uluslararası anlamda öncü olan insan haklarına yönelik faaliyetlerin en önemlilerindedir. 1993 yılında Viyana’da yapılan Dünya İnsan Hakları Konferansı da soğuk savaş sonrası düzenlenen ilk insan hakları konferansı olarak bilinmektedir. Türkiye’de de 1988 yılında kurulan Basın Konseyi tarafından yayınlanan basın meslek ilkeleri gazetecilik ve insan hakları açısından öneme sahiptir. Konsey, iletişim özgürlüğünü, halkın gerçekleri öğrenme hakkını bir aracı sayarak ve gazetecilikte temel işlevin, gerçekleri bulup bozmadan, abartmadan kamuoyuna yansıtmak olduğunu göz önünde tutarak 16 ilke yayınlamıştır (basinkonseyi.org) Bu ve benzeri birçok kurum ve kuruluş tarafından yayınlanan bu madde ve ilkelerin kabulü gerçekleşmiş ve kullanıldığı alanlardan biri de medya olmuştur. Özellikle yeni medya teknolojileriyle birlikte meydana gelen değişiklikler de insan haklarına yönelik hem olumlu hem de olumsuz örnekler vermektedir.

Bu çalışmada yeni medya iletişim teknolojileri bağlamında internet gazeteciliğinde yer alan kadın ve çocuk hakları ele alınacak ardından sosyal medya ve insan hakları bağlamında iletişim hakkı, ifade özgürlüğü, kişisel veri hakkı ve unutulma hakkı genel olarak açıklanmaktadır.

1. İnternet Gazeteciliği

İnsan hakları günümüzde ekonomiden siyasete, kültürel yaşamdan iletişim teknolojilerine kadar giderek daha çok önem kazanmaya başlamıştır. Bu süreçte dijital iletişim teknolojilerinin de büyük payı vardır. İnsan haklarına yönelik haberlerin hazırlanması, yayılması, topluma bildirilmesi bağlamında yeni iletişim teknolojileri de önemli görevlere sahiptir. Özellikle demokrasinin oluşması ve insan hak ve hürriyetlerinin korunması amacıyla yeni medyada birçok haber yapılmaktadır. Yeni medyanın haber konusunda insanlara önemli bilgileri veren

internet gazeteciliği de bu hak ve hürriyetlerin ortaya çıkarılmasında önemli bir görev yüklenmiştir. Medyanın bazen insan hakları uzmanlığında eksik davrandığı zamanlar olmasına rağmen son zamanlarda insan hakları haberlerini yansıtmada konusunda oldukça duyarlı davrandığı da görülebilmektedir. Bu konuda internet gazeteciliğinin etkili olduğu söylenebilir.

Halkın iradesi, halkın egemenliği gibi unsurlar demokrasi ile ifade edilirken, katılımında bunların en önemlilerinden biri olarak görülmektedir (Değirmenci, 2020, s. 274). Demokratik bir toplumda medyanın insan haklarına yönelik sorumluluğunu iyi taşıması gerekir. Örneğin tek boyutlu yönlendirme ve buna yönelik kamuoyu oluşturma olduğu zaman bu durum şeffaflıkla önlenmelidir (Giddens, 2000). Ayrıca ellerinde yeterli yetki ve donanım bulunmayan insan hakları örgütleri kamusal alanda seslerini duyurmalarına, insan hakları ihlallerini ortaya çıkarmalarına yardımcı olacak, kampanyalarını destekleyecek medya ve gazetecilere ihtiyaç duyar. Dolayısıyla bağımsız, sorumluluk sahibi medya ve gazeteciler insan hakları örgütlerinin oksijenidir denilebilir (Tosun, 2007, s. 85). Demokraside basın özgürlüğü ve düşüncüyü ifade etme önem taşıyan önemli unsurlardandır. Bunu sağlayan önemli araçlardan biri de yeni medya iletişim araçlarından biri olan internet gazeteciliğidir. Medya ve insan hakları arasındaki ilişki gazetecilik uygulamaları açısından büyük önem taşımaktadır. İnsan haklarına bakış açısı, haberi oluştururken dikkat edilmesi gereken yazma, görsel ekleme, yayınlama aşamalarında dikkat edilmesi gereken unsurlardandır.

İnternet gazeteciliğinin birçok avantajı vardır. Haberin çok hızlı bir biçimde verilebilmesi, sürekli güncellenebilme olanağının olması, okurların habere zaman sınırlaması olmadan dilediği zaman ulaşabilmesi, çoklu ortamlar olan ses-grafik-görüntü dosyalarını rahat kullanma, okurlarla interaktif etkileşim olanağı kurma ve okurların yorumlarını anında iletebilmeleri, verilen haberle ilgili olarak web sitelerinin linklerinin verilmesi ve böylece arka plan bilgilerine kolaylıkla ulaşabilme olanağının olması ve diğer medyalarda yer almayan farklı haberleri bulabilme olanağının bulunması en önemli özelliklerindedir (Karaduman, 2003, s. 147). Ayrıca arşivleme veya haber arşivi özelliğinin kullanılabilirliğinin olması okuyucuların istediği zaman ve mekânda kolay ve rahat olarak haber ve bilgi

almasını sağlamaktadır. Bu özellik, kullanıcıların veya okuyucuların, gazetenin sağladığı birçok bilgi arasında istedikleri bilgilere erişmelerini sağlar. Bu özelliğe talepte haber adı verilebilir (Garrison, 1997, s. 81)

İnternet gazeteciliğinin hem yayıncıya hem de okuyucuya sağladığı en büyük avantaj zaman kavramını doğru bir şekilde kullanabilmesidir. Zira son dakika meydana gelen bir gelişme dakikalar içerisinde internet gazetesinde yer alırken basılı olarak yayınlanacak gazetede saatler sonra ya da günler sonra yer alabilmektedir. İnternet gazetesinde yayınlanan bir habere, köşe yazısına veya bir makaleye okuyucular istedikleri her an ulaşabilmektedir. Burada internet gazeteciliğinin arşiv imkânı ortaya çıkmaktadır. Arşiv sistemi sayesinde yayınlanan içeriklerin konuları, tarihleri ve kaynaklarına göre detaylı bir tarama gerçekleştirilebilmekte ve istenen içeriğe kolay bir şekilde ulaşılabilir (Sütçü, 2006, s. 15). İnternet gazeteciliğinin sağlamış olduğu bu avantajların yanı sıra bazı dezavantajları da bulunmaktadır. Bu dezavantajları internet sitelerinin sık sık güncellenmesi, veri depolama yerlerinin artırılması, sesli ve görüntülü dosyalara sağlıklı bir şekilde erişim ve birden fazla kaynaktan ulaşımında yaşanan aksamalar olarak sıralamak mümkündür. (Özgen, 2011, s. 90). İnternet gazeteciliğinde zaman ve mekân sınırsız, belirli bir süreye bağlı olmama, güncelleme imkânı, çok ortamlılık bulunmaktadır.

Medya etiği ya da bilişim etiği söz konusu olduğunda tartışılan konular genel olarak haberde doğruluk, özel yaşama müdahale, çocuklara ilişkin haberler, çıkar çatışmaları, şiddetin özendirilmesi, gizli kamera, kimlik gizleme gibi yanıltıcı yöntemler, paralı habercilik, cinsellik, pornografi ve kamu yararı (Örs, 2010, s. 3448) örnek verilebilir. İnternet gazeteciliğinde büyük oranda otokontrol mekanizması bulunmadığı için haberlerin etiğe uygunluğu da tartışılan konular arasındadır.

Bunlara ek olarak bir de dezavantajlı kesim olarak adlandırılan medyadaki temsil edilme biçimleri bulunmaktadır. Yaygın medya; ötekileri, madunları, dezavantajlı kesimleri, yani dezavantajlıdan kasıt kadınlar, çocuklar, yoksullar, azınlıklar gibi bazı kesimleri temsil etmediği zamanlar olmaktadır. Buna kısaca görmezden gelme de denilebilir. Medyanın görmezden gelmediği zamanlar da olabilmektedir. Bu kesimler hakkında haber yaptığı zamanlarda da bu kesimleri genel olarak ya suçlu ya da kurban gibi ifadelerle de gösterme eğilimine sahiptir. Yaygın medya, toplumsal

eşitsizleri ya da sorunları ortaya koyarken dezavantajlı kesimlerin aleyhine söylem üretip, dili bu şekilde kullanabilmektedir. Medya, bazı zamanlarda ise sorumlularının sorumluklarını gizlemeye çalışmakta ve bunun sonucu olarak cezayı mağdurlara kesmeyi tercih etmektedir (Gökalp, 2017, s. 10). Örneğin bir kaza haberinde kazayı yapan bir kadın ise kadın sürücülerin cinsiyetini vurgulama yapılabilmekte ve buna göre kadınların hep hatalı araba kullandığı ima edilebilmektedir. Bu dezavantajlı kesimlerden gösterilen kadınlar ve çocukların gazetecilik bağlamında haklarına yönelik temsil edilme biçimleri de incelenmesi gereken konulardan biridir.

1.1. Kadınların Medyadaki Temsil Edilme Biçimleri

Toplumsal cinsiyet bakış açısı ile medyada bulunan sembolik içeriklerin doğal olmadığından bahsedebilmektedir. Aslında medya, gerçekliği inşa edip verili bir gerçeklik içerisinde yer almamaktadır. Medyada bulunan sembolik içeriklere bakıldığında bunların da nesnel olmadıkları görülmektedir. Medyadaki içeriklere konu olan olaylar ve olgular ampirist bir perspektifle tanımlanamamaktadır. Dolayısıyla, medyada yer bulmuş sembolik içeriklerin de gerçeğin tercih edilen bir görünümü olduğu söylenebilir (Timisi, 2010, s. 91-92). Toplum içinde kadın ve erkek olarak cinsiyet rollerinin birtakım davranış, beklenti ve görevlerle ilişkili olduğu görülmektedir. Her iki cinsin de toplumsallaşma süreci, toplum tarafından kabul gören davranış modelleri üzerinden görülmektedir. Genel olarak tevazu, uysallık ve pasiflik gibi özellikler daha çok kadına yakıştırılan değer olarak görülürken; şiddet, cesurluk ve güç ise erkeğe yakıştırılan değerler olarak görülmektedir (Oglesby ve Hill, 1993, s. 720).

Kadın hareketlerinde ve medyadaki sunumlarında bu hareketliliğin görünürlüğünün sağlanması önemli bir husustur. Özellikle de ulusal ve uluslararası alanlarda kadın çalışmalarının bilinirliğini artırmak her zaman mümkün olamamaktadır (Avcil, 2021, s. 186). Medyada kadının temsiline yönelik çalışmalar en çok feminist medya çalışmaları üzerinden 1970’li yıllarda yapılmış ve kadını ikincil konumda gösterilmesine iten toplumsal süreçlerin medya içinde bulunan kadının temsil biçimleriyle etkileşim içinde gündeme getirilmiştir. Kadınları toplumda ikincil konumlara sürükleyen bu süreçlerin medyada bulunan kadın

temsilleri ile de etkileşimde olduğuna dikkat çekilmektedir. Bu yıllarda yapılan çalışmalar ile de medyadaki bu temsilin inşacı rollerde olduğu görüşlerini ortaya çıkarmaktadır. Bu çalışmalardaki inşa meselesi, kadınların toplum içindeki ikincil konumlarını ortaya koyan bir görüş olarak da ifade edilebilir. Çalışmalar incelendiğinde medyadaki kadının temsiline ilişkin üç temel nokta üzerine durulduğu söylenebilir:

- Kadınların medya sektörlerindeki varlıkları,
- Kadınların medyadaki temsil edilme biçimleri,
- Medya ürünlerinin kullanıcıları ya da tüketicileri olarak kadınlar (Çelenk, 2010, s. 230).

Haberlerle birlikte medyadaki hemen hemen bütün anlatı türlerinde kadınlara yönelik hak ihlallerinin yapıldığı görülmektedir. Medya sektöründeki çalışan kadınların sayısı da önemlidir. 2000’li yılların başından itibaren bu sayılar artış gösterse de medyadaki “cam tavan” olarak adlandırılan yönetici konumunda daha az oldukları da bir aşikârdır (Köker, 2007, s. 122-127).

Kadınların medyada temsil edilme biçimlerine bakıldığında kadın bedenini nesneleştiren görsel sunumların bir problem alanı olduğu görülmektedir. Kadınlara çoğu zaman yazılı ve görsel basında çoğu bedenlerinin teşhir edilmesi üzerine yer verilmektedir. Bu teşhiri açıklayan haber metinleri ise bu görsel malzemeleri kullanabilmenin bir amacı olmaktan öteye bir amaç taşımamaktadır. Haberle birlikte haber dışında yayınlanan televizyon programlarında da kadınlara yönelik, eşitsizliklerle dolu birçok programın yapıldığı görülmektedir. Hatta bu programların yayın akışındaki yer alma biçimleri ve ayrıca yayın saatleri de kadın izleyicilerin günlük yaşamlarına ilişkin cinsiyetçi varsayımları destekler nitelikte olduğu bilinmektedir. Örneğin günümüzde kadın programlarının yerleştirilme zamanları kadının ev işlerine, çocuklarının okul ve uyku saatlerine, ve yine erkeklerin eve döndükleri saatlere bağlı olarak kadın izleyicilerin genel manada ev hanımı olarak gösterildiği ifade edilebilmektedir (Çelenk, 2010, s. 235). Programlar içerisinden dizilere örnek verilecek olursa genel olarak geleneksel rollerdeki kadınlar ile modern kalıplar içindeki kadınların birleştirildiği yani çalışan kadın hem çalışmakta hem de çocuklarıyla ilgilenmekte olduğu bir söylem inşa edilmeye çalışılmaktadır. Kadınlar,

eşlerine duydukları bitmez aşkları ve çocukları için yaptıkları fedakârlıkları ile ön plana çıkmaktadırlar (Özsoy, 2016, s. 244).

Tanrıöver'e göre (2007, s. 157-161), kadınların medyadaki temsil biçimleri genel olarak aşağıdaki gibidir:

- Kadınlar geleneksel rollerinde,
- Cinsel nesne olarak kadınlar,
- "Kurban" olarak kadınlar,
- Kadınlar yalancı bir eşitlik içinde,
- Kadınların "simgesel olarak yok edilmesi".

Günümüzde özellikle geleneksel medyada kadınların geleneksel rollerde olduğu görülmektedir. Geleneksel rolden kasıt iyi bir eş ve anne olmaları yönünde yayınlar yapmaktır. Bu konuda internet gazeteciliği ile birlikte geleneksele nazaran daha fazla haber yapılabilmektedir. Cinsel nesne olarak kadınlar ise reklamlarda, dizilerde ve haberlerde bolca görmek mümkündür. Geleneksel gazetelerde arka kapak güzeline örnek verilirken internet gazeteciliğinde bol görsel kullanılması ve kadının çekiciliğine yönelik haberlerin çokça yapılması da gözlenen uygulamalardandır. Aslında bu yayınlarla kadının cinsel bir metaya dönüştürüldüğü de söylenebilir. Kadının medyadaki bir diğer temsil biçimi de kurban olarak gösterilmesidir. Töre cinayetleri, tecavüze ve şiddete uğrayan kadınlar da buna örnek verilebilir. Bazı haber kuruluşları haberleri yaparken medya etiğine uymamakta isim, görüntü, olayın şekli gibi özel hayata ilişkin bilgiler de paylaşabilmektedirler. Bazı haber kaynakları ise kadınların bu durumları hak etmiş olduğuna yönelik başlıklar atabilmektedirler. Kadınlar, erkeklerle birlikte yalancı bir eşitlik içinde de gösterilmektedir. Bunlardan bazıları iş kadınlarını gerçekten resmeder, bazıları da sadece başarılı olmuş kadınları gösterirler. 2018 yılında TÜSİAD'ın 48. Olağan Genel Kurulu'nun gündemi kapsamında TÜSİAD'ın açık isminde değişikliğe gidildiği ve TÜSİAD'ın açık isminin 'Türk Sanayicileri ve İş İnsanları Derneği' olarak değiştirilmesine karar verildiği buna güzel örneklerdendir. Bir süredir TÜBİTAK'da bilim adamı yerine bilim insanı kelimesini kullanmaktadır. Kadının simgesel olarak yok edilmesi ise kadının bazı haberlerde olmaması durumudur. Örneğin sanayiciler, mühendisler ya da doktorlarla ilgili haber fotoğraflarında

çoğunlukla kadınlar görülmemektedir.

1.2. Medyada Çocukların Temsili

Birleşmiş Milletler raporlarında 0-18 yaş arası çocuk olarak tarif edilmektedir. Medyada çocuk hakları iki taraftan incelenmektedir. Bunların ilki çocuğun medya kullanımı, ikincisi ise medyada çocukların temsilidir. Çocuğun medya kullanımında iletişim pedagoglarının çocuk ve medyayı anlamak için üç önemli soru üzerinde durdukları görülmektedir. Çocukların maruz kaldığı iletişim araçlarına güven duymak doğru mudur? İletişim araçlarını kullanan çocukların yeterli bilgileri bulunmakta mıdır? İletişim araçları çocukların sosyalleşmesine ve onların entelektüel gelişimlerine katkıda bulunacak kadar ehil ve olgunlaşmış mıdır? Yapılan araştırmalarda bu üç sorunun cevapları henüz tam olarak netleşmemiştir. Yardım almadan tek başına hiçbir iletişim ya da medya aracı çocukları yetiştirmeye yeterli değildir, ayrıca sosyalleşmelerini gerçekleştirecek kadar da olgunlaşmamıştır. Bu nedenle hiçbir iletişim ya da medya aracını çocuğun yetişmesi ve sosyalleşmesi bakımından sorumlu tutmak doğru değildir (Şirin, 2018: 5-6). Buna karşılık çocuk yayınlarının da hazırlanırken dikkat edilmesi gereken birçok husus vardır. Onlara medya okuryazarlığı kapsamında hazırlanan yayınlarla onların eleştiri yeteneklerini geliştirmek, yaratıcı güçlerini harekete geçirerek algılarını geliştirmek, dil ve ifade yeteneklerini ilerletmek bunlardan bazılarıdır.

Medyada yayınlanan haberler incelendiğinde çocukların haberlerde kullanılmasının nedeni konu edinen olayların aydınlatılmasından çok çocukların haber değeri olarak önem taşımış olduğudur. Örnek verilecek olursa bazı durumlarda çocukların bir haberde özne olarak kullanılması hayatlarını olumsuz etkileyip zedeleyebilmektedir. Bazen sadece haber konusu olarak ifade edilmeleri bile çocukların istismar edilebilmesi sonucunu doğurabilmektedir (Ziyalar ve Salihoğlu, 2008). Medyada çocuk haklarıyla ilgili birçok sözleşme bulunmaktadır. UNİCEF'in Çocuk Haklarına Dair Sözleşmesi (1989) bunlardan biridir. Bu sözleşmeye taraf devletlere birçok madde iletilmektedir. Genel olarak Birleşmiş Milletler Çocuk Hakları Sözleşmesi'nin 12. Maddesine bakıldığında maddede ifade edilen çocukların kendilerini ilgilendiren her konuda görüşlerini serbestçe ifade etme hakkının olmasıdır. Bu maddenin içeriği çocuğun doğrudan katılımıyla ilgilidir. Madde 13'te çocuğun ifade özgürlüğü, Madde 14'te çocuğun düşünce, vicdan ve din

özgürlüğü, Madde 15’te örgütlenme ve barışçı toplantı yapma hakkı, Madde 16’da kişisel dokunulmazlık hakkı, Madde 17’de bilgi alma hakkı ve Madde 29’da demokrasi ve insan haklarına saygılı bir eğitim hakkı başta olmak üzere sözleşmenin tüm maddelerinin uygulanabilmesinde katılım hakkı bir ön koşul olarak görülür. Çünkü insan hakları maddelerinde en önemli özelliklerden biri her hakkın birbiriyle ilişkili olmasıdır (Şahin ve Polat, 2012, s. 277). Bunlar içinde özellikle 17. maddeye bakıldığında çocuk hakları ve medya konusunda bilgilenmek mümkündür. Madde 17’nin içeriği aşağıdaki gibidir:

Taraf Devletler, kitle iletişim araçlarının önemini kabul ederek çocuğun; özellikle toplumsal, ruhsal ve ahlâki esenliği ile bedensel ve zihinsel sağlığını geliştirmeye yönelik çeşitli ulusal ve uluslararası kaynaklardan bilgi ve belge edinmesini sağlarlar. Bu amaçla Taraf Devletler:

1. Kitle iletişim araçlarını çocuk bakımından toplumsal ve kültürel yararı olan ve 29 uncu maddenin ruhuna uygun bilgi ve belgeyi yaymak için teşvik ederler;
2. Çeşitli kültürel, ulusal ve uluslararası kaynaklardan gelen bu türde bilgi ve belgelerin üretimi, değişimi ve yayımı amacıyla uluslararası işbirliğini teşvik ederler;
3. Çocuk kitaplarının üretimini ve yayılmasını teşvik ederler;
4. Kitle iletişim araçlarını azınlık grubu veya bir yerli ahaliye mensup çocukların dil gereksinimlerine özel önem göstermeleri konusunda teşvik ederler;
5. 13 ve 18’inci maddelerde yer alan kurallar göz önünde tutularak çocuğun esenliğine zarar verebilecek bilgi ve belgelere karşı korunması için uygun yönlendirici ilkeler geliştirilmesini teşvik ederler (unicef.org).

Günümüzde dijital medyanın gelişimiyle birlikte çocukların medyaya, medyaların da çocuklara yapışmış gibi görüldüğü bu zamanda çocuklar dijital oyunlar, sanal dünyalar, sosyal medya gibi dijital içeriklere açık bir biçimde büyümektedirler. Bu sürecin de sorunsuz, tehlikesiz ve korunaklı olmadığını

belirtmek önemlidir. Çocuğa yapılan filtreleme, kısıtlama, kural getirme, yasaklama, kontrol ve koruma yöntemlerine rağmen çocukların bu medyalar karşısında olumsuz yönlendirmelere de açık olduğunu vurgulamak gerekir (İnal, 2012).

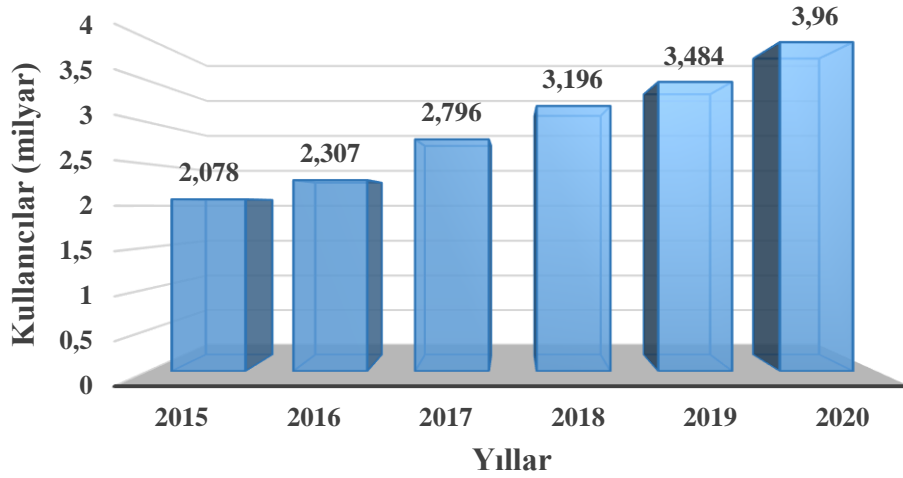
Yeni iletişim teknolojileriyle birlikte medyaların hedef kitleleri her geçen gün genişlemektedir. Bazen de çocuklar medyanın vermek istediği mesajın hem hedefi, hem de konusu olabilmektedirler. Bu gelişmelerde medya ve çocuk arasındaki ilişkinin incelenmesini gerektirmektedir. İçeriğinde çocuk olan haberlerin de düzenlenmesini zorunlu kılmaktadır (Doğrucan ve Yıldırım, 2011, s. 102). Medyadaki çocukların temsiline bakıldığı zaman özellikle yeni medya teknolojilerinin hâkim olduğu bu dünyada birçok habere konu oldukları görülmektedir. İnternet gazeteciliğinin anlık, sınırsız ve görsellik gibi çok görülen özelliklerinden de nasibini alan çocuklar, bazı kere belli bir editoryel süreçten geçmeden yayınlara konu olmaktadır. Fail olsun olmasın isimlerinin kodlanmaması, görüntülerinin yayınlanması, adreslerinin verilmesi gibi onların ileriki hayatını olumsuz etkileyebilecek bilgiler çocuk haklarını etkilemektedir.

Günümüzde çocuk haklarının korunması, onları yaşama hazırlama, toplumu tanıtmaya, çocukların istismar ve ihmalle karşı korunması ve buna yönelik tedbirlerin alınması ve çocukların suça sürüklenmelerini engellemek maksatlı birçok çalışma yapılmaktadır. Süreç içerisinde olan çocuklara psikososyal desteklerin sağlanması ve yine adli süreçlerde çocukların yıpratılmaması için çaba sarf etmek de önemlidir. Çocuğa yapılan istismarlar ve ihmal olaylarının da kitlelere ulaştırılması ve toplumsal farkındalığı artırma yönünden de önemlidir. Bu eylemlerin gerçekleştirilmesinde de medyanın önemli rolleri vardır. Medya bu konuda öncü olmalıdır. Tüm bunları yaparken medyanın bu konuları haber olarak hazırlarken dikkat etmesi gereken birçok husus da bulunmaktadır. En önemli görevlerinden biri çocuk haklarına ve etik ilkelere uygun davranmış olarak buna yönelik oluşturulmuş haberlerdir. Bu şekilde hazırlanan haberler, çocuklar için koruyucu rol üstlenirken, tam tersi durumlar çocuğun ikinci kez istismara uğramasına sebep olabilmektedir (Koç ve Pashı, 2021, s. 102). Bu noktada iletişim etiği ya da medya etiği kavramları söz konusu olabilmektedir. Medya etiğini incelerken bu noktada sadece ürünün içeriği ile sınırlandırmamak gerektiğini bilmek gerekir. Olaylara daha geniş

açılardan bakmak, gazetecilerin çalışma koşullarını bilmek ve ücret politikaları gibi bazı unsurları da göz önüne almak gerekir. Bunlar sayesinde daha özgür bir ortamda daha insani olarak çalışan gazetecilerin ortaya koyacakları ürünlerinde kalitesinin artırılmış olduğu görülebilmektedir (Bulunmaz, 2014).

2. Sosyal Medya ve İnsan Hakları

21. yüzyılda internet erişimi ve akıllı telefonların gündelik hayatın önemli bir parçası haline gelmesi, bunun paralelinde yeni iletişim teknolojileri ve sosyal medya uygulamalarının da son on yıl içerisinde muazzam bir gelişim göstermesi günümüzde bilginin dijital platformlar üzerinden yayılmasını/taşınmasını hızlandırmıştır. Bu durumun doğal bir sonucu olarak da başta ticaret, sağlık, eğitim, eğlence ve finans sektörü olmak üzere daha pek çok farklı alanda tüketicilere sunulan hizmetler de çevrim içi ve gerçek zamanlı olarak sağlanmaya başlamıştır. Bu bağlamda kişilerin her tuş vuruşunu ve fiziksel hareketini kaydeden bilgi işlem sistemleri birey, devlet ve özel teşebbüs arasındaki sınırların ortadan kalkmasına neden olmaktadır. Diğer bir ifadeyle, çağdaş yaşam hızla şeffaf toplum olma yönünde ilerlemektedir (Damen, Köhler, & Woodard, 2017, s. 1). Dolayısıyla bilişim teknolojileri ve bilhassa da sosyal medya mecralarının mevcut süreçteki gelişimi insan haklarını çeşitli düzeylerde etkilemekte ve bu kapsamda her gün yeni bir tartışmanın da fitili ateşlenmektedir. Bu çerçevede bazı kişilerin farkındalığı artırıcı özelliklere sahip olması bakımından sosyal medya platformlarının insan haklarının korunması ve geliştirilmesi hususunda fayda sağladığını savundukları gözlemlenirken, bazı taraflarca da bunun aksi yönünde gözetim, müdahale ve kişisel verilerin toplanmasını kolaylaştırdığı gerekçesiyle sosyal medya ağlarının insan hakları açısından bir tehdit olarak algılandığı görülmektedir.

Şekil 1. Küresel çapta 5 yıllık sosyal medya büyüme istatistikleri (Dean, 2021).

Özet olarak içinde bulunduğumuz bilgi çağında yaşanan dijital dönüşümle beraber tüketicilere sunulan sosyal medya uygulamalarının çeşitlenmesi ve daha komplike bir yapıya bürünmesi sonucu insan haklarının sınırları özel hayatın gizliliği, milli güvenlik ve dijital gözetleme gibi süjelerle ilişkili olarak yeniden tanımlanmaya başlanmıştır.

2.1. İletişim Hakkı

İletişim, gerçek ve tüzel kişilerin içinde buldukları içtimai düzendeki diğer kişi ve örgütlerle etkileşimini ve entegrasyonunu sağlayan hayati öneme sahip en temel süreçtir. Bu bağlamda iletişim bir ihtiyaçtır. Başka bir deyişle iletişim, gereksinimleri karşılamanın maksatlı faaliyetleridir (Erdoğan, 2011, s. 451). Bundan dolayı da iletişim amaçlı bir insan faaliyetidir ve kişilerin sergilediği en gayesiz, en kontrolsüz davranışların altında dahi mutlaka bir sebep vardır (Erdoğan, 2011, s. 128). Bu bağlamda iletişim insanlar açısından zaruri bir ihtiyaç olmanın yanında ayrıca belli başlı bir insan hakkını sembolize etmektedir. Çünkü hürriyet, eşitlik, birlik, ilişilmezlik, çeşitlilik, katılım, kapsayıcılık ve evrensellik prensiplerine dayanan insan hakları standardizasyonun sağlanması temel bir hak olan iletişim ile mümkündür (Şen & Şen, 2015, s. 124). İnsan Hakları Evrensel Bildirgesi'nin 19. maddesine göre, "Tüm insanlar düşünce ve ifade/konuşma özgürlüğüne sahiptir. Bu

hak, bir engel olmaksızın kişilere bilgi ve düşüncelere serbestçe erişim ve yayma hürriyeti kazandırmaktadır'' (Weiss & Daws, 2018, s. 912).

İletişim hakkı kavramı en yalın haliyle kişilerin herhangi bir ortamda tek başına veya toplu olarak kendilerini özgürce ifade edebilmelerinin yasalarca garanti altına alınmasıdır. Bu bağlamda iletişim hakları da temelde aşağıdaki unsurları içermektedir (Center For Communication Rights).

- Katılım,
- Kültürel çeşitlilik ve erişim,
- Medya ve ifade özgürlüğü,
- İletişim araçlarının himaye altına alınması

İletişim hakkını temel ve genişletilmiş olmak üzere iki farklı perspektiften ele almak mümkündür. Temel bakış açısı yeryüzündeki tüm insanların iletişim hakkına sahip olduğunu ifade ederken, iletişim hakkının daha geniş çerçevede ele alınması ise kişilerin iletişim kaynaklarına kolay erişimi, katılımcılık ve özgür bir tartışma atmosferi ile ilişkilendirilmektedir. Dolayısıyla iletişim hakkı demek bir bakıma insanların temel gereksinimlerini karşılayabilecek biçimde iletişim kaynaklarını kullanması demektir (Şen & Şen, 2015, s. 125). Bu bağlamda yukarıda verilen bilgilerden de çıkarımlanabileceği gibi iletişim hakları, insanların ve toplumların sosyal, politik, ekonomik ve kültürel alanlardaki hedeflerine ulaşmak için iletişim ve medyayı bilhassa da sosyal medyayı kullanma kapasitelerini güçlendirir. Buna ek olarak, bireylerin yaşam alanlarını toplu olarak geliştiren temel insan haklarını da destekler.

2.2. İfade Özgürlüğü

İfade özgürlüğü bireyin benimsediği bir görüş, inanış, tavır, duygu ve düşünceyi çeşitli iletişim araçları vasıtasıyla barışçıl yollardan dile getirebilmesi, diğer insanlara aktarabilmesi/anlatabilmesi, neşredebilmesi ve onları kendi inanç ve fikirlerinin doğruluğuna/güvenilirliğine inandırabilmesi doğrultusunda özgürce davranabilme hakkıdır (Doğru & Nalbant, 2013, s. 183). Bu yönüyle ifade özgürlüğü kişilerin herhangi bir düşünce olay ya da varlık üzerinde serbestçe bir yargıya varabilmesi, görüş sahibi olabilmesi, düşüncelerini kınanmadan açıklayabilmesi ve

yeni fikirlere kısıtlanmadan erişebilme hürriyetini ifade eder (Tanör, 1994, s. 59); (Gözübüyük & Gölcüklü, 2013, s. 364).

İnternet teknolojilerinin ve sosyal medya platformlarının geniş kitleler tarafından kullanımının yaygınlaşmasıyla beraber insanların kendilerini ifade etme olanakları ve kabiliyetleri de buna paralel olarak önemli bir gelişim göstermiştir. Bu bağlamda sosyal medyanın ifade özgürlüğü üzerindeki etkisini basit bir örnekle açıklamak gerekirse; 2010'da yaşanan Arap Baharı olayları, 2011'de yaşanan İspanya Protestoları, Wall Street Direnişi ve 2014'de yaşanan Şemsiye Devrimi gibi ulusal hatta uluslararası düzeyde etkili olan toplumsal hareketler Afrika'dan Asya'ya, Avrupa'dan Amerika'ya kadar pek çok ülke ve kıtada ifade özgürlüğü ile sosyal medya etkileşiminin ne denli bütünleştiğini gözler önüne sermektedir.

Sosyal medya, genç yaşlı farketmeksizin toplumun her kesiminden insanın yoğun ilgi gösterdiği bir ortamdır. Bu bağlamda Güneş'e (2016, s. 2) göre sosyal medya adeta ülke vatandaşlığından bağımsız olarak sanal dünya vatandaşlığı biçiminde gayriresmi bir üst kimlik oluşmasını sağlamaktadır. Dolayısıyla sosyal medya günümüz modern dünyasında pek çok ülkede birinci derece önemli ifade özgürlükleri arasında yer almaktadır. Ancak artan sosyal medya kullanımı, ifade özgürlüğü ekseninde değerlendirilemeyecek bazı olumsuzlukları da beraberinde getirmiştir. Örneğin sosyal medya üzerinden bir kimsenin onur ve itibar gibi kişisel değerlerini incitebilecek hakaret, sövğu, karalama ve benzeri içerikli paylaşımlar insan haklarına ve hukuka aykırıdır. Bu nedenle sanal ortamda suç teşkil eden tutum ve davranışlar sergileyen kişilerin sosyal medyayı bir suç vasıtası olarak kullandıklarını ifade etmek mümkündür. Dolayısıyla çoğunlukçu ve saydam bir idare mekanizmasını taban alan demokratik yönetim anlayışlarında, bütün hak ve özgürlüklerde olduğu gibi, ifade hürriyeti ve bu hürriyetin bir anlamda yansıması olarak görülen medya özgürlüğünün de kısıtlanması gereği, hukuk sistemlerinde ilke olarak teşahüp edilmektedir. Rejimin saydam ve pluralist karakteristiklerinin korunması koşuluyla, mecburi ve bazı özel durumlarda medya ve ifade hürriyetinin kısıtlanabileceği olgusu, demokratik rejimle yönetilen tüm ülkelerde genel kabul gören bir tutumdur. Ayrıca insan hakları hukuku öğreti ve pratiklerinde de hakların birçoğunun sınırsız olmadığı ikrar edilmektedir (Gül, 2019, s. 105). Bu bağlamda

ifade ve medya özgürlüğü hakları çerçevesinde getirilen kısıtlamalar arasında; din, dil, ırk ayrımcılığının teşvik edilmesi, şiddetin özendirilmesi, bölücülük, kin, savaş propagandası yapılması, küfür, hakaret, tehdit, suç ve suçlunun yüceltmesi, nefret söylemleri gibi toplumsal düzeni bozucu her nevi propaganda yasağının öngörülmesi ön plana çıkmaktadır. Bu demek oluyor ki demokrasi karşıtı ve hoşgörüyü hak etmeyen söylemleri ifade ve medya özgürlüğü kapsamında değerlendirmek son derece yanlış bir tutumdur (Hakyemez, 2002, s. 28). Nitekim Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi (AİHM) de AİHM madde 10 (2. fıkra) ve 17' ye istinaden ifade özgürlüğünün suistimal edilemeyeceğine dikkat çekmiştir (Küzeci, 2007, s. 181). Bu bağlamda bir örnek vermek gerekirse; Avusturya Özgürlük Partisi (Freiheitliche Partei Österreichs-FPÖ) gençlik kolları tarafından 2009 yılında düzenlenen bir seminerde aşırı sağcı İslam karşıtı bir kadın İslam Peygamberi Hz. Muhammed'e pedofili ithamında bulunmuş ve bu olay medya vasıtasıyla AİHM'ne taşınmıştır. Bu dava 2018 yılında sonuçlanmış ve AİHM kişinin mensup olduğu/inandığı dinin kutsallık atfettiği değerlere ifade özgürlüğü çerçevesinde başka bir kişinin hakaret edemeyeceğini ve bunun Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'nin (AİHS) 9. maddesi ile teminat altına alındığını belirterek Hz. Peygamber'e suçlamada bulunan Avusturya vatandaşı kadın oybirliği ile fikir özgürlüğünün sınırlarını aştığı gerekçesiyle 480 avro adli para cezasına çarptırılmıştır (Özar, 2020, s. 365-394).

Fransa menşeli bir sivil toplum kuruluşu olan Uluslararası Sınır Tanımayan Gazeteciler (Reporters Without Borders-RSF) örgütü 2021 yılı Dünya Basın Özgürlüğü Endeksi'ne göre Türkiye'nin bu listedeki 180 ülke arasından 153. sırada yer aldığı görülmektedir (Reporters Without Borders, 2021).

SIRA	ÜLKE	SKOR
1	Norveç	6,72
13	Almanya	15,24
34	Fransa	22,6
70	Yunanistan	29,01
86	İsrail	30,9
150	Rusya	48,71
153	Türkiye	49,79

160	Singapur	55,2
177	Çin	78,72
180	Eritre	81,45

Tablo 1. Seçili bazı ülkelerin RSF'ye göre 2021 yılı Dünya Basın Özgürlüğü Endeksi listesindeki sıralamaları (Reporters Without Borders, 2021).

Tablo 1’de görülen verilere RSF tarafından 20 farklı dilde hazırlanan ve 87 sorudan oluşan çevrim içi bir anketin medya profesyonelleri, hukukçular ve sosyologlara yöneltilmesi sonucu katılımcıların sorulara verdikleri cevaplar neticesinde ulaşılmıştır. Ayrıca bu ankette değerlendirilen kriterlerinde çoğulculuk, medya bağımsızlığı, medya ortamı, oto sansür, yasal çerçeve, şeffaflık, haber/bilgi üretimini destekleyen altyapının kalitesi ve insan hakları ihlalleri şeklinde sıralandığı görülmektedir. Ancak unutulmamalıdır ki bu çalışma sonucunda ulaşılan sonuçların güvenilirliği/ülke sıralamaları pek çok farklı parametreye bağlı şekilde anlık olarak önemli değişkenlikler gösterebilir ve basın özgürlüğü açısından RSF’yi tek başına hâkim bir otorite olarak görmek hatalı bir yaklaşım olabilir. Dolayısıyla ifade ve medya özgürlüğünün insan haklarının korunması ve geliştirilmesi bağlamında nasıl iyileştireceği ile ilgili daha detaylı ve olabildiğince bitaraf bilimsel araştırmaların yapılması faydalı olacaktır.

Özet olarak, medyanın hemen hemen bütün dünya toplumlarında kritik bir rolü ve tesiri olduğu bilinen bir gerçektir ve bu noktadan hareketle sosyal medyanın yerine göre en temel ifade özgürlükleri arasında önem kazandığı gibi aynı zamanda ifade özgürlüğünün dışında provokatif eylemler ve mahremiyet ihlallerinin yaşandığı bir alan olarak da ön plana çıktığını ifade etmek mümkündür.

2.3. Kişisel Veri Hakkı

İnsan tabiatı gereği bilmek isteyen bir varlıktır (Aristoteles, 1996, s. 980a). Dolayısıyla insanın merak duygusuna istinaden başkaları hakkında bilgi edinme isteği de ezelden beri önemli bir konu olmuştur. Teknoloji alanında yaşanan çığır açıcı gelişmeler doğrultusunda da günümüzde bilgiye erişim kolaylaşmıştır. Bununla bağlantılı olarak verilerin işlenmesi ve yayılımının hızlanması neticesinde de bilme isteğinin farklı formları ortaya çıkmaya başlamıştır. Bu bağlamda da gerçek ve tüzel

kişiler ticari, politik, sosyolojik, emniyet ve benzeri nedenlerle bilme arzusunu somut bir halde dışa vurmaya başlamıştır (Elmalica, 2016, s. 1604). Bunun yanı sıra bireyler belli başlı bazı durumlarda da şahsi bilgilerini diğer insanlarla (gerçek/tüzel kişilerle) paylaşmak mecburiyetinde kalmaktadırlar. Bu minval üzere, özel hayatın gizliliğinin ihlal edilmesinin önüne geçilebilmesi bağlamında da kişisel verilerin korunması meselesi daha sık ve etraflıca tartışılmaya başlanmıştır. Bu noktadan hareketle de kişisel verilerin nasıl korunacağına dair ulusal ve uluslararası çapta pek çok mevzuat düzenleme yönergeleri oluşturulmuştur.

Kişisel veri kavramının oldukça geniş bir alana yayılması kişisel verilerin korunması hakkının hangi koşullar altında nasıl bir terminolojiye bağlı kalınarak kategorize edileceği ve hukuki dayanağının hangi ilkeler etrafında belirleneceği konusunda farklı hukuk çevrelerince farklı yaklaşımlar benimsenmesine neden olmuştur. Bu husus üzerinde durulması gereken bir husustur çünkü kişisel veri mefhumunun tüzel vasıflarının belirlenmesi ve bunların korunmasına ilişkin anayasal yol haritasının oluşturulması noktasında büyük önem teşkil etmektedir (Taştan, 2017, s. 54). Bu mesele karşılaştırmalı hukuk ekseninde ele alındığında ise farklı ekollerin kişisel veri kavramına yaklaşımı kısaca aşağıdaki gibidir (Samuelson, 2000, s. 1125):

- Anglo-Amerikan hukuk ekolü (common law) kişisel veri kavramına genel manada fikri haklar üzerinden iktisadi bir yaklaşımla bakmaktadır.
- Kıta Avrupası hukuk sisteminde (civil law) ise kişisel veri kavramı temel kişi veya insan hakları kapsamında değerlendirilmektedir.

Yukarıda verilen bilgilere ek olarak kişisel veri hakkının sosyal medyayla olan etkileşimine bakılacak olursa, sosyal medyada bireysel verilerin işlenmesi neticesinde bu alanda da kişisel değerlerin hukuken korunması zorunluluğu doğmaktadır. Diğer bir ifadeyle, sosyal medya kullanıcılarının çeşitli platformlar üzerinden yaptıkları paylaşımlar kişisel verilerinin yabancı hesaplar tarafından insan haklarına aykırı şekilde ele geçirilmesi, saklanması, üzerinde oynanması ve yasadışı şekilde üçüncü kişilere transferi gibi bazı potansiyel problemleri de beraberinde getirmektedir. Örneğin halihazırda yasal dayanaklara sahip olmasına rağmen internet ortamında kullanıcıların ziyaret ettikleri web sayfalarında kişisel verilerinin

işlenmesi amacıyla onaylarının alınması metotları ihtilaflı bir mevzudur. Bu nedenle izinli e-posta pazarlaması opt-in ve opt-out (kâr amacı güden ya da gütmeyen organizasyonların ziyaretçilerden web sayfalarındaki çevrim içi formlar vasıtasıyla e-posta adreslerini talep etmeleri) prosedürlerinden hangisinin kullanıcı yararına olduğu ve bu metotların kişilik hakkı veya kişisel veri hakkının korunması çerçevesinde nasıl oluşturulması/düzenlenmesi gerektiği ilgili kişi ve kurumlarca tahlil edilmelidir (Atasoy, 2016, s. 270).

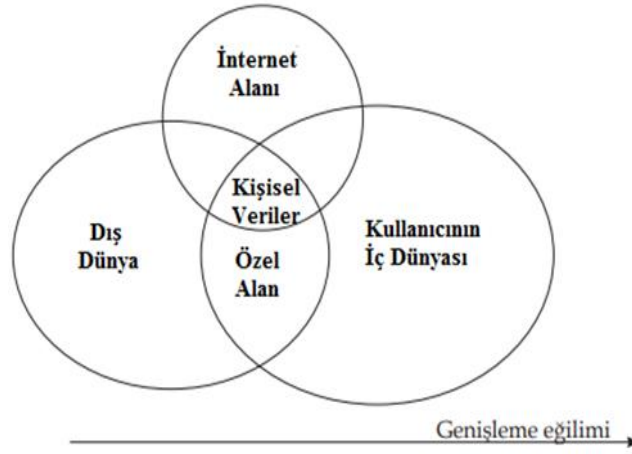
Türkiye Cumhuriyeti Anayasası'nın 20. maddesi ile 4721 sayılı Türk Medeni Kanunu'nun ilgili hükümleri gereğince özel hayatın gizliliği ve kişilik hakkı resmi olarak koruma altına alınmıştır. Ayrıca 2016 yılında kabul edilen 6698 sayılı Kişisel Verilerin Korunması Kanunu (KVKK) gereğince, hüviyeti belli ya da saptanabilir olan bir gerçek kişiye müteallik her nevi bilgi de bireysel veri olarak kabul edilmiştir. Bunun yanı sıra bireyin kişisel bilgilerinin yanında, ailesiyle ilgili olan bilgiler de bireye ait kişisel veriler dahilinde ele alınmaktadır (Akgül, 2014, s. 8). Dolayısıyla insanların şahsi, ailevi ve mesleğine ilişkin bilgileri, o kişiyi diğer insanlardan eşsiz kılmayı ve karakteristik yapısını meydana çıkarmayı sağlayan tüm bilgiler şeklinde tanımlanabilir (Akkurt, 2020, s. 21). Bu bilgiler ışığında kişinin parmak izinden etnik kökenine, DNA özelliklerinden giydiği kıyafete, inancından maddi ve manevi değerlerine kadar daha pek çok parametreyi kişisel veri kapsamında değerlendirmek mümkündür.

Sosyal medyada kişisel verilerin korunması mevzusu Avrupa Birliği hukuku çerçevesinde ele alındığında ise 95/46/EC sayılı direktifin ön plana çıktığı görülmektedir. Çünkü bu yönerge kişisel verilerin yasal şekilde kişilik haklarına herhangi bir zarar vermeden nasıl işleneceğine dair ilkeleri düzenlemektedir. Örneğin bu düzenlemeler neticesinde site yöneticileri ziyaretçilerine onların kişisel bilgilerini işleme yöntemleri hakkında bilgi vermek ile yükümlendirilmişlerdir. Ayrıca birçok Avrupa Birliği ülkesi tarafından kişisel verilerin korunması kapsamında kullanıcıların sosyal medya platformlarında paylaştıkları fotoğraflar hassas veri olarak tanımlanmaktadır (Atasoy, 2016, s. 284). Bu nedenle de sosyal medya kuruluşlarının veri denetçileri hassas verilerin işlenmesine ilişkin olarak kullanıcıların sarıh muvafakatını almak zorundadır. Ancak diğer taraftan da herhangi bir idari makamın site yöneticilerinin ziyaretçilerin kişisel verilerini

koruma hususunda hangi kurallara uyma yükümlülüklerinin bulunduğunu açıkça belirlemesi kolay bir durum değildir (Jones & Tahri, 2010, s. 614). Özetle sosyal medyada kişisel veri hakkının korunmasına dair gerek Türk hukuku gerek Avrupa hukuku özelinde geliştirilen birtakım düzenlemeler olsa da sosyal medyanın sürekli değişen dinamik yapısı nedeniyle bireylerin mahremiyet haklarının korunması sadece kanunlarla sağlanabilecek bir olgu olmasının dışında aynı zamanda ahlaki de bir durumdur. Bu nedenle kişiler sosyal medya platformlarında paylaşım yaparken diğer insanların mahremiyet haklarını da gözeterek bu mecralardan faydalanmalıdır.

2.4. Unutulma Hakkı

Uluslararası literatürde “the right to be forgotten” ya da “the right to erasure” olarak bilinen ve Türkçe’ye “unutulma hakkı” şeklinde tercüme edilmiş olan bu kavram genel itibariyle, dijital hafızada saklanan bireye ait kimlik bilgisi, adres, fotoğraf ve benzeri gibi rahatsızlık verici her tür bireysel içeriğin, yine kişinin kendi isteği doğrultusunda bir daha geri getirilmemek üzere silinmesidir (Gülener, 2012, s. 226). Ancak internetin hiper bağlantılı yapısı ve çatışan çıkarlar göz önünde bulundurulduğunda, unutulma hakkı, kişinin herhangi bir kuruluştan basitçe kişisel verilerinin silinmesini talep etmesinden çok daha karmaşıktır. Ayrıca organizasyonların her zaman kendilerine ulaşan veri silme taleplerine olumlu bir yanıt vermek zorunluluğu da bulunmamaktadır (GDPR.EU, 2021). Bu nedenle sosyal medya kullanıcılarının mahremiyetle ilgili konularda artan endişeleri, dünya çapında pek çok aktivistin hükümetlere meydan okumasına neden olmaktadır. Zira unutulma hakkı mahremiyet hakkının bir uzantısı olarak kabul edilmektedir ve mahremiyetle ilgili endişeler aynı zamanda yaşam koşulları ve insan haklarıyla ilgili endişelerdir. Dolayısıyla unutulma hakkı ve mahremiyet kavramının son yıllarda sosyal medya ve insan hakları içerikli araştırmalarda sıkça atıfta bulunulan konulardan biri haline geldiği görülmektedir. Çünkü Şekil 2’de görüldüğü üzere mobil iletişim araçlarının ve sosyal medyanın insan hayatına girmesi ve bu teknolojilerin pek çok insan açısından da gündelik hayatın vazgeçilemez bir unsuru haline gelmesiyle birlikte günümüzde kişilerin korunan mahremiyet bölgesi hızla değişmektedir.

Şekil 2. Mobil ortam ve sosyal medya ile birlikte değişen özel alan konsepti (Kang, Song, Cha, & Lee, 2011, s. 328).

Kişisel verilerin nasıl toplanacağı, işleneceği ve silineceğini düzenleyen Avrupa Birliği Genel Veri Koruma Tüzüğü'nün (The General Data Protection Regulation-GDPR) 17. maddesinde de unutulma hakkı detaylıca yer almaktadır ve bu maddede “veri sahibi kendisi ile ilgili kişisel verilerin herhangi bir gecikme olmaksızın geri getirilemeyecek şekilde silinmesini ilgili kuruluşun veri sorumluluğundan talep etme hakkı vardır” denilmektedir (European Union , 2021). Bu bağlamda bir örnek vermek gerekirse; 1990’lı yıllarda İspanya vatandaşı bir kişi yaşadığı finansal zorluklardan dolayı çeşitli kişi veya kuruluşlara karşı ödemesi gerekli borçlarını ödeyemediğinden dolayı evine el konulmuş ve ardından haczedilen bu gayrimenkul bir gazeteyle satılık emlak ilanı olarak verilmiştir. Ancak bu ilanda yalnızca evin özellikleri (metrekare, konum vs.) belirtilmekle kalmayıp aynı zamanda evine el konulan kişinin adı ve eve neden el konulduğu gibi birtakım şahsi bilgilerde kamuoyu ile paylaşılmıştır. Gazetenin elektronik platformunda da yayınlanan bu ilan nedeniyle taşınmazına el konulan bu kişinin ismi Google’da aratıldığında arama motorunun çalışma prensibi gereği kullanıcının karşısına çıkardığı sonuçlar gazetenin elektronik platformundaki satılık ilanı ile ilgili bağlantıları da içermekteydi. Fakat ne var ki olaydan on yıl sonra evine el konulan kişi geçmişte yaşadığı bu talihsiz olayla anılmak istemediğinden dolayı ilana dair bilgi ve bağlantıların arama motoru sunucularından kaldırılmasını istiyordu ve bu nedenle de İspanyol Veri Koruma Ajansı’na (AEPD) ilgili gazete ve Google

hakkında şikâyetinde bulundu. AEPD bu yayının yasal olduğunu belirterek gazete hakkındaki şikâyeti reddetmesine rağmen Google hakkındaki şikâyeti kabul etmiş ve ardından Google bu meseleyi İspanya Ulusal Yüksek Mahkemesine aksettirmiştir. Mahkeme de Avrupa Birliği Konseyi ve Avrupa Parlamentosu'nun 95/46/EC sayılı ve 24 Ekim 1995 tarihli bireysel verilerin işlenmesi ve verilerin serbest dolaşımına dair fertlerin korunması Direktifine atıfta bulunarak Google'ın ilgili kişiyle alakalı bağlantıları silmesini kararlaştırmıştır (Douglas, 2015, s. 109). İspanya Ulusal Yüksek Mahkemesinin verdiği bu emsal niteliğindeki karardan da anlaşılacağı üzere mahkeme kişinin unutulma hakkını onaylamış ve arama motoru sağlayıcılarının belirli durumlarda kişisel verilere yönelik bağlantıları kaldırma yükümlülüğünün olduğuna işaret etmiştir. Ancak unutulma hakkı Google tarafından küresel çapta uygulanmamaktadır. Bunun anlamı Google nezdinde unutulma hakkı sadece talepte bulunulan ülke ve AB sınırları içerisinde uygulanmaktadır (Karakaş, 2020, s. 262).

Unutulma hakkının Türk hukuk sistemindeki görünümüne bakıldığında ise pek çok ülkede olduğu gibi ülkemizde de web sitelerinden sosyal medyaya kadar hemen hemen tüm verilerin çevrim içi veri tabanlarında tutulmasından dolayı bu konuda Türkiye'de atılan ilk adımın kullanıcılara ait bireysel verilerin Anayasa ile koruma altına alınması olduğu görülmektedir. Bu bağlamda 2016'da KVKK yürürlüğe koyulmuş ve bunu izleyen süreçte 5651 sayılı kanuna sonradan ilave edilen 9/10 maddesiyle beraber de ağ mecralarında yapılan yayın içerikleri sebebiyle bireysel hakları ihlale uğramış kişiler istemesi durumunda mahkemeye başvurarak içerik sağlayıcılarından bağlantı kaldırma talebinde bulunma hakkına sahiptir (Karakaş, 2020, s. 279). Buna ek olarak unutulma hakkıyla ilişkili olarak gündeme gelen diğer tartışmalardan biri de gözetleme faaliyetlerinin her zaman sosyo politik gerçekliğin bir parçası olmasıdır. Bu bağlamda Bernal (2014, s. 263), internet gözetimi ve silindikten sonra yine de kaydedilen veriler konusunda hükümetlerin sivil topluma karşı yeterince şeffaf olmadığını dile getirmektedir. Bunun ek olarak bazı kesimler tarafından da ifade özgürlüğü hakkının unutulma hakkı ile çatıştığı düşünülmektedir. Bu nedenle her iki hakkın dengelenmesi veya çatışması sürecinde meydana çıkacak herhangi bir sorun da AB'ye üye her ülkenin kendi hukuk sistemi özelinde çözümlenmesine bırakılmıştır (Masnick, 2017).

Sonuç

Yeni iletişim teknolojilerinin yoğun olarak etrafı sardığı günümüz dünyasında “insan hakları” kavramı popüler kavramlar arasına girmiştir. Basında, televizyonda, internet ortamında insan haklarına yönelik birçok yayın yapılmakta, uluslararası toplantılarda insan haklarına yönelik sıkça toplantılar yapılmakta, yüksek öğrenimde insan haklarına yönelik dersler verildiği görülmektedir. Tüm bunlar insan haklarının ortaya çıkması, gelişmesi ve bir şeylere öncü olabilmesi bağlamında önemli kazanımlar olarak görülmektedir.

İnsan haklarının duyurulduğu en önemli mecralardan biri olan medyada insanlar için bilgi alma, ifade etme, özgürlük sağlama açısından bu alana katkı sağlamaktadır. Bunun yanında medyanın bazen bu işi gelişigüzel kullandığına da rastlanmaktadır. Sözde temsillerle ifade edilen bazı haberler, insan hakkı yerine tam tersi olarak insan haksızlığı oluşturabilmektedir. Yeni iletişim teknolojilerinden internet gazeteciliğinin anlık, sınırsız, mekânız özellikleri bazı durumlarda olumsuz haberlere olanak sağlayabilmektedir. Haberin doğruluğu, gerçekliği teyit edilmeden, insanların özel hayatlarına ya da kişisel haklarına saygı duyulmadan yapılan haberler, paylaşılan görseller insan haklarına aykırı olabilmektedir.

İnsan hakları açısından medyada dezavantajlı gruplar olarak görülen kadınlar, çocuklar, yoksullar, azınlıklar gibi kesimlerin haberlerinin yapıldığı görülmektedir. Bu haberlerin bazen bu kesimleri aşağılayıcı, suçlayıcı ve olması gerekenden fazla aşikâr olarak verildiği de bir gerçektir. Medyada kadınlara yönelik temsil edilme biçimleri geleneksel olarak anne, eş, güzel olarak verilebilmektedir. Ya da suçlu, eksik olarak verilir cinsel bir nesne gözüyle de bakılmaktadır. Medyada diğer bir dezavantajlı grup olan çocuklar için de yanlış, suçlayıcı, yanıltıcı ve aşikâr haberler yapılabilmektedir. Çocukların kimliklerinin açığa çıkarılması, uygun olmayan görsel paylaşımı çocukların zihin yapılarını etkileyen en önemli hak ihlalleridir.

İnsanın içinde var olduğu en etkin ve yaygın dünya olan dijital alanda yine insan hakları konusunda yeniden şekil almıştır. Sosyal medya ve insan hakları kapsamında, iletişim hakkı, ifade özgürlüğü, kişisel veri hakkı gibi bir haklar daha hassas bir çizgide, oto kontrolü daha zorlaştıran dünyada korunmaya daha çok

ihtiyaç duymuştur. Zira teknolojik alt yapının yayılması, kişilerin kendilerinin de mesaj kaynağı olması, oto kontrolün olmayışı ve zorluğu bu hakların gaspı noktasında daha geniş bir alan oluşturmuştur. İletişim ve ifade özgürlüğünün çizgilerinin sanal ortamda çizilmesi güçlüğü yine sanal ortamın handikaplarından olmuştur.

Sosyal medya, kişilerin bilgiye erişimini tuşlara tıklama ölçüsünce kolaylaştırmış ve mesajın kaynak olma özelliğini bireylere kazandırmıştır. Bireylerin, iletişim hakkı, sosyal medya platformundan öteki iletişim kanallarına nazaran daha hızlı, etkin ve uygun fiyatlı yapılabilmektedir. Ayrıca bu sosyal medya, zaman ve mekân üstü bir yapıya sahip olduğundan kişilerin çok farklı mesaj ve kodlara ulaşmasını ve aktarımın sağlamaktadır. İfade özgürlüğü, kişisel veri hakkını gözetmek zorundadır. Zira kişilerin hürriyetleri, ötekinin alanına girdiği vakit kısıtlanır. Yine kişisel veri hakkı kapsamında, bireylerin unutulma hakkı olan, istemedikleri bilgilerin sanal dünyada saklı tutulması dijital platformda gerçekleşen iletişimin handikaplarındanıdır.

Sosyal medya ve dijital iletişim, kişilerin iletişim hakkını yer yer genişletip, hızlandırdığı gibi, yer yer kontrolsüz bir platform olması nedeniyle, bilgi kirliliği, yanlış bilgilendirme ve kişisel veri hakkı noktasında eksikleri barındırmaktadır.

Kaynakça

Akgül, A. (2014). *Danıştay ve Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi Kararları Işığında Kişisel Verilerin Korunması*. İstanbul: Legal Yayıncılık.

Akkurt, S. S. (2020). Kişisel Veri Kavramının Hukuki Niteliğine İlişkin Yaklaşımlara Mukayeseli Bir Bakış. *Kişisel Verileri Koruma Dergisi*, 2(1), 20-32.

Arcan, H. E. (2010). İnsan Hakları ve Medya: ABD Elit Medyasında Türkiye'ye İlişkin İnsan Hakları Haberlerinde Söylem İnşası. *The New York Times Gazetesi Örneği*. *Yayınlanmamış doktora tezi, İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü*.

Aristoteles. (1996). *Metafizik*. (A. Arslan, Çev.) İstanbul: Sosyal Yayınları.

Atasoy, K. (2016). Kişilik Hakkı Kapsamında Sosyal Medyada Kişisel Verilerin Korunması ve Veri Sahibinin Rızası. *Marmara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Hukuk Araştırmaları Dergisi*, 22(3), 269-301.

Avcil, C. (2021). Feminist Hareketin Yeni Stratejisi: “Dijital Feminizm”. Siyaset Biliminde Geçmişten Günümüze Yaşanan Gelişmeler. Ed. Şahin Karabulut. Ankara: Gazi Kitabevi.

Basın Konseyi, *Basın Meslek İlkeleri*, 18.06.2021 tarihinde <https://www.basinkonseyi.org.tr/basin-meslek-ilkeleleri/> adresinden alındı.

Bernal, P. (2014). *Internet Privacy Rights: Rights to Protect Autonomy*. Cambridge: Cambridge University Press.

Bulunmaz, B. (2016). Çocuk Suçları ve Medyanın Etik Sorumluluğu. <http://earsiv.uskudar.edu.tr/bitstream/handle/20.500.12526/618/9.pdf?sequence=1&isAllowed=y> Erişim tarihi: 20 Haziran 2021.

Center For Communication Rights. (t.y.). *What are Communication Rights?* 20.06.2021 tarihinde Center For Communication Rights: <http://centreforcommunicationrights.org> adresinden alındı.

Çelenk, S. (2010). Kadınların medyada temsili ve etik sorunlar. *Televizyon haberciliğinde etik*, 229-236.

Damen, J., Köhler, L., & Woodard, S. (2017). The Human Right of Privacy in the Digital Age. *Staat, Recht und Politik – Forschungs- und Diskussionspapiere*, s. 1-13. 10.06.2021 tarihinde <https://publishup.uni-potsdam.de/opus4-ubp/frontdoor/deliver/index/docId/39926/file/srp03.pdf> adresinden alındı

Dean, B. (2021). *Social Network Usage & Growth Statistics: How Many People Use Social Media in 2021?* 11.06.2026 tarihinde <https://backlinko.com/>: <https://backlinko.com/social-media-users> adresinden alındı.

Değirmenci, F. (2020). The Digitalization Of Politics: The New Communication Devices And The Issue Of Political Participation. *New Communication Approaches in the Digitalized World*, 273-289.

Doğru, O., & Nalbant, A. (2013). *İnsan Hakları Avrupa Sözleşmesi Açıklama ve Önemli Kararlar* (Cilt II). İstanbul: Legal Yayıncılık.

Doğrucan, A. ve Yıldırım, Z. (2011). Yazılı basında çocuk istismarı haberlerinin incelenmesi: Cumhuriyet, hürriyet, posta, sabah, yeni şafak gazeteleri örneğinde. *Uşak Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 4, 176-194.

Douglas, M. (2015). Questioning the Right to Be Forgotten. *Alternative Law Journal*, 40(2), 109-112.

Durul, F. (2008). *Küreselleşme ve insan hakları*. İstanbul: Toroslu Kitaplığı.

Elmalıca, H. (2016). Bilişim Çağının Ortaya Çıkardığı Temel Bir İnsan Hakkı Olarak Unutulma Hakkı. *Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, 65(4), 1603-1636.

Erdoğan, İ. (2011). *İletişimi Anlamak* (4. b.). Ankara: Erk Yayıncılık.

European Union . (2021). *Right to erasure ('right to be forgotten')*. 11.06.2021 tarihinde <https://gdpr.eu: https://gdpr.eu/article-17-right-to-be-forgotten/> adresinden alındı.

Garrison, B. (1997). "Online Services İnternet in 1995 News Rooms." *Newspapers Reserach Journal*, 18 (3-4), 79-93.

GDPR.EU. (2021). *Everything you need to know about the "Right to be forgotten"*. 18.06.2021 tarihinde <https://gdpr.eu/: https://gdpr.eu/right-to-be-forgotten/> adresinden alındı.

Giddens, A. (2000). *Elimizden Kaçıp Giden Dünya* , (Çev:O. Akınhay), İstanbul: Alfa Yayınları.

Gökalp, E. (2014). "Medya ve Toplumsal Eşitsizlikler," *Toplumsal Eşitsizlikler*, Erzurum: Atatürk Üniversitesi Açıköğretim Fakültesi Yayınları, ss. 1-29.

Gözübüyük, Ş., & Gölcüklü, F. (2013). *Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi ve Uygulaması* (10. b.). Ankara: Turhan Kitabevi.

- Gül, C. (2019). AIHM Kararlarında İfade ve Medya Özgürlüğünün Sınırlandırılması Kriterleri. *Erciyes Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, 14(1), 105-126.
- Gülener, S. (2012). Dijital Hafızadan Silinmeyi İstemek: Temel Bir İnsan Hakkı Olarak Unutulma Hakkı. *Türkiye Barolar Birliği Dergisi*(102), 219-240.
- Güneş, F., & Güneş, Z. (2016). İfade Özgürlüğünün Sosyal Medya İçin Taşdığı Anlam. *VII. Hukukun Gençleri Sempozyumu*, (s. 1-12). İstanbul.
- Hakyemez, Y. Ş. (2002). Temel Hak ve Özgürlüklerde Objektif Sınır Kavramı ve Düşünce Özgürlüğünün Objektif Sınırları. *Ankara Üniversitesi SBF Dergisi*, 57(2), 17-40.
- Hamelink, C. (2003). Human Rights For The Information Society. *Communicating In The Information Society*, 121-163.
- İnal, K. (2012). Çocuklar İçin Medya Okuryazarlığı İhtiyacı, Uluslararası Katımlı Çocuk İhtiyaçları Sempozyumu, Ankara.
- İrge, N. F. (2001). Küreselleşmenin Yarattığı Gerilim. *Marmara İletişim Dergisi*, 11(11), 65-85.
- Jones, R., & Tahri, D. (2010). EU Law Requirements to Provide Information to Website Visitors. *Computer Law & Security Review*, 26(6), 613-620.
- Kang, J.-m., Song, Y.-J., Cha, J.-S., & Lee, S.-H. (2011). A Study for Security Scheme and the Right to Be Forgotten Based on Social Network Service for Smart-Phone Environment . *Information Security and Assurance* (s. 326-332). Brno, Czech Republic: pringer-Verlag Berlin Heidelberg.
- Karaduman, M. (2003) "İnternet ve Gazetecilik". Yeni İletişim Teknolojileri ve Medya. İstanbul: IPS İletişim Vakfı Yayınları.
- Karakaş, M. E. (2020). Dijital Geçmişin İnternet Erişiminden Kaldırılması "Unutulma Hakkı" ve Türk Hukukunda Görünümü. *Necmettin Erbakan Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, 3(2), 262-289.

- Koç, F. & Paşlı, F. (2021). Çocuğa Yönelik İstismar ve İhmal Olaylarının Haberdeki Temsilinin Çocuk Hakları Bağlamında İncelenmesi. *Toplum ve Sosyal Hizmet*, 32(1), 97-119.
- Köker E. (2007). Kadınların Medyadaki Hak İhlalleriyle Baş Etme Stratejileri, Sevda Alankuş (yay haz), Kadın Odaklı Habercilik, IPS İletişim Vakfı Yayınları, İstanbul, 117-148.
- Kuçuradi İ. (2011), *21. Yüzyılın Başında İnsan Haklarını Korumada Karşılaşılan Sorunlar*, İstanbul: Maltepe Üniversitesi Yayını.
- Küzeci, E. (2007). AİHS'nin 10. Maddesi Işığında Nefret İçerikli ve Irkçı Nitelikli Düşünce Açıklamaları. *Türkiye Barolar Birliği Dergisi*(71), 174-200.
- Masnick, M. (2017). *Dear Europe: Please Don't Kill Free Speech In The Name Of 'Privacy Protection'*. 21.06.2021 tarihinde <https://www.techdirt.com/>: <https://www.techdirt.com/articles/20170505/17475037310/> adresinden alındı
- Oglesby, C. A., & Hill, K. L. (1993). Gender and sport. *Handbook of research on sport psychology*, 718-728.
- Örs, F. (2010). Küresel Medya Ortamında Yaşanan Etik Sorunlar Ve Uluslararası Düzenlemeler. *Journal of Yaşar University*, 5(20). 3443-3452
- Özar, S. (2020). İfade Özgürlüğünü Kısıtlamada Meşru Bir Amaç Olarak Dini Duyguların Korunması: "E.S. v. Avusturya" Davası. *Adalet Dergisi*, 0(65), 365-394.
- Özgen, E. (2011) "Halkla İlişkiler ve Yeni Medyanın İşaret Ettiği Sorunlar Üzerine Bir Tartışma", *Global Media Journal*, 84-105.
- Özsoy, A., (2006). "Ayın mi Seyir mi? Aynı Aşk Masalına Tiryaki Olma(ma)k", *Uçan Süpürge Kadın Dergisi* (24), 37-40.
- Reporters Without Borders. (2021). *2021 World Press Freedom Index*. 21.06.2021 tarihinde <https://rsf.org/>: <https://rsf.org/en/ranking#> adresinden alındı
- Samuelson, P. (2000). Privacy As Intellectual Property? *Stanford Law Review*, 52(5), 1125-1173.

Sütçü, C. S., Akyazı, E., & Dilmen, N. E. (2006). Teknolojik Değişim Ve Dönüşümlerin Gazetecilik Üzerindeki Etkilerinin Tarihsel Süreçte Değerlendirilmesi. *Medyada Olmayanlar (Medya Eleştirileri 2006) Can Bilgili (eds), Beta Yayınevi, İstanbul.*

Şahin, S., & Polat, O. (2012). Türkiye’de ve dünyadaki gelişmiş ülkelerde çocuk katılım hakkı algısının ve uygulamalarının karşılaştırılması. *Hukuk ve İktisat Araştırmaları Dergisi*, 4(1), 275-282.

Şen, A. F., & Şen, Y. F. (2015). Sosyal Medya, İletişim Hakkı ve İfade Özgürlüğü Üzerine Bir Değerlendirme. *Gazi Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 17(2), 122-136.

Şirin, M. R. (2018). Çocuk hakları ve medya üzerine. *Çocuk ve Medeniyet*, 3(5), 5-10.

Tanör, B. (1994). *Türkiye'nin İnsan Hakları Sorunu*. İstanbul: BDS Yayınları.

Tanrıöver, H. U., (2007), “Medyada Kadınların Temsil Biçimleri ve Kadın Hakları İhlalleri”, (Haz.) Sevdâ Alankuş, Kadın Odaklı Habercilik, IPS İletişim Vakfı Yayınları, İstanbul.

Taştan, F. G. (2017). *Türk Sözleşme Hukukunda Kişisel Verilerin Korunması*. İstanbul: On İki Levha.

Timisi, N. (2010). “Kadınların İnsani Gelişmesinde Medyanın Rolü ve Eğitim”, Toplumsal Gelişimde Türk Japon Kadınının Eğitimi Çalışmaları Paneller ve Araştırma Sonuçları. (Ed.: Mete Tunçoku), Ankara: Pozitif Matbaa.

Tosun, G. E. (2007). Hak örgütleri: Medyada Görünür olmak. İstanbul: IPS İletişim Vakfı.

UNICEF, *Çocuk Haklarına Dair Sözleşme*, 19.06.2021 tarihinde <https://www.unicef.org/turkey/%C3%A7ocuk-haklar%C4%B1na-dair-s%C3%B6zle%C5%9Fme> adresinden alındı.

Weiss, T. G., & Daws, S. (Dü). (2018). *The Oxford Handbook of United Nations* (2. b.). Oxford, UK: Oxford University Press.

Ziyalar, N., & Salihoğlu, S. (2008). Yazılı basında suç mağduru çocuklar. *İÜ Tıp Fakóltesi Sürekli Tıp Eğitimi Etkinlikleri, Türkiye’de Sık Karşılaşılan Psikiyatrik Hastalıkları, Sempozyum Dizisi*, 62, 153-155.

Katkı Oranı Beyanı

Makalenin yazarları, makaleye eşit oranda katkı sunmuşlardır.

Çatışma Beyanı

Makalenin yazarları bu çalışma ile ilgili taraf olabilecek herhangi bir kişi ya da finansal ilişkileri bulunmadığını dolayısıyla herhangi bir çıkar çatışmasının olmadığını beyan ederler.

Destek ve teşekkür

Çalışmada herhangi bir kurum ya da kuruluştan destek alınmamıştır.